

ANTİK DÖNEMDE KARADENİZ BÖLGESİ'NDE YAŞAMIŞ HALKLAR HAKKINDA BİR İNCELEME¹

AN ANALYSIS ABOUT THE FOLKS LIVED IN THE BLACK SEA REGION AT THE ANCIENT AGES

НАРОДЫ ПРОЖИВАЮЩИЕ В РАЙОНЕ ЧЁРНОГО МОРЯ В АНТИЧНОМ ПЕРИОДЕ

Uğur Tuna KOCA*

ÖZ

Karadeniz bölgesinde, tarihi devirlerin başlamasından itibaren dönemine göre oldukça yüksek bir medeniyet mevcuttur. Ticari amaçlarla Karadeniz'de koloniler kuran Hellenler ile beraber, Hellenler Karadeniz'i yurtlarının bir parçası olarak saymışlardır. Bölgedeki halklarla ilgili bilgilerin pek çoğuna zaten Yunan kaynakları sayesinde ulaşılmıştır. Çalışmada; dönemin Yunan kaynaklarının çevirilerinden yararlanılarak antik dönemde Karadeniz'de yaşamış halklarla ilgili bilgi toplanılmasına ve modern kaynaklardan faydalanılarak bu bilgilerin değerlendirilmesine uğraşmıştır. Giriş kısmında hangi halkların incelendiğinden bahsedilmiştir. Daha sonra Karadeniz'in incelenen dönem sırasındaki siyasi geçmişi ve Hellenler'in bölgedeki kolonizasyon sürecinden kısaca bahsedilmiştir. Sonrasında ise başlıklar halinde halklar anlatılmıştır. Çalışmanın son kısmında ise elde edilen verilerden sonuca ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karadeniz Halkları, Antik Yunanlılar ve Karadeniz, Pontos, Kolkhis, Lazika

ABSTRACT

There has been a great civilization in the Black Sea region since the beginning of the historical ages. When Hellenes came and colonized the black sea with commercial purposes, they considered the region as a part of their homeland. Information about the people who was living in the black sea, has been obtained from Hellenes. In this study; it is aimed to collect and examine the information about who lived in the Black Sea region in the ancient ages. In the introduction part, it is explained which people would be examined. After that, past of the Black Sea region and the process of the Hellenes' colonization on the Black Sea region was explained. In the remaining, the people who living in the Black Sea region examined under titles. In the last part of the study, with the obtained information, a conclusion was succeeded.

Keywords: People of the Black Sea Region, Ancient Greeks and The Black Sea Region, Ponthos, Colchis, Lazika

¹ DOI : 10.17498/kdeniz.4693

* TOBB.,Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Fen Edb Fak., Tarih bölümü, ugurtunakoca@gmail.com

АННОТАЦИЯ

С начала исторической эпохи в районе Чёрного моря проживали разные цивилизации. Греки, создавая торговые коллонии на берегу Чёрного моря, считали это место частью своей родины. В греческих истониках сохранена много информации о народах черноморского побережья. В статье, сопоставляются переведённые из древнегреческого и новые данные о народах причерноморья. Вступительной части статьи указывается на исследуемых народах. Далее говорится о политическом прошлом региона, о периоде греческой колонизации и историй проживающих народов. В заключительной части подытоживаются полученные данные.

Ключевые слова: народы причерноморья, древние Греки и Чёрное море, Понтус, Колхис, Лазика.

Türk dilinde Karadeniz; Antik Yunan dilinde ise Pontos Euksenios olarak bilinen bölge, batısında Halys nehri², doğusunda Apsarros Nehri³, güneyinde ise Galatia⁴ ve Kappadokia bölgeleriyle çevrili halde bulunmaktaydı. Bölgedeki sarp dağlar, doğu batı eksenli kıyıya paralel uzanırlar, araziler de akarsuların oluşturduğu derin vadiler tarafından bölünmüştür. (Kınacı 2015: 181)

Antik devirlerde, Karadeniz’de hem kendi yerli halklarından mevcuttur, hem de dışarıdan gelip yerleşenler olmuştur. Anti Yunanlılar da Karadeniz’e ilgi göstermiş, Karadeniz’de koloniler kurmuşlardır.

Bu çalışmada, Karadeniz bölgesiyle ilgili halklardan Mariandymler; Mosynekler, Heptakometler; Makronlar; Kolkhisliler, Laziler; Khalybialılar, Khaldaiialılar incelenmeye çalışılacaktır.

Karadeniz:

Öncelikle Antik devirlerdeki Karadeniz’in geçmişinden kısaca bahsetmekte fayda vardır. M.Ö. 675-674 yıllarında Kimmerler ve İskitler Kafkasya üzerinden Karadeniz’e gelmişler, Med akınlarıyla da bu iki kavmin hakimiyeti sona ermiştir. Med hakimiyeti de yarım yüzyıl kadar sürmüştür. Sonrasında Yunan kökenli Miletos bölgede (özellikle kıyı şeridinde) koloniler kurmuştur. M.Ö. 521 yılında bölgede Pers hakimiyeti başlamıştır. Kuzey kısmına da Pont Kapadokiası adı verilmiştir, Pont Kapadokiası zamanla eyalet haline gelerek Pont Satraplığı adını almıştır. M.Ö. 449’da Persler Yunanlılar’a yenildiğinde Pontos bölgesindeki halklar da⁵ bağımsız bir hal almışlardır. M.Ö. 334-323 yıllarında ise Satraplık Makedon hükümdarı Büyük İskender’e bağlandı. İskender’in ölümünden sonra ise Pontos’da kurulmuş olan ve İran’a bağlı olarak varlığını sürdüren Pontos krallığı III. Mithridates (Pontos krallığının dördüncü kralı) tarafından bağımsız hale getirilmiştir. (Albayrak 2013: 5-6)

Karadeniz ve Hellenler:

Efsaneye göre, M.Ö. 14. Yy’de İason adındaki bir Hellen Argo adı verilen bir gemi ve 50 savaşçıyla beraber, Kolhis diyarına, hiç uyumayan bir yılanın beklediği meşe ağacına

---

² Kızılırmak

³ Adcharistsgali Irmağı

⁴ Bu günkü Ankara ve Kırıkkale illerinin tamamı; Çorum, Yozgat ve Amasya’nın da bir kısmı

⁵ Hala satraplık Persler’e bağlı olsalar da

asıllı bir altın postu almaya gitmiştir. M.Ö. üçüncü yüzyılda yazıya dökülen bu efsanenin altında, Karadeniz kıyılarının eski Yunanlılar tarafından iskân edilmesi yatmaktadır. (Zwingle 2002: 46)

Hellenler, Troia savaşları ve İon kolonizasyon hareketleriyle Karadeniz ile doğrudan tanışmışlar, M.Ö. 750-550 yıllarında da Akdeniz'i ve Karadeniz'i kolonileştirmeye başlamışlardır. (Albayrak 2013: 7-8) İlk başta Miletliler, ticari amaçlarla ege kıyılarından gelip Karadeniz'e çıkarak M.Ö. 785 yılında Sinop'u alırlar sonrasında da Karadeniz'e yayılmışlardır. (Öksüz 2005: 16) Karadeniz'in iklimi, Karadeniz'deki yüksek dalgalar, liman azlığı, bölge halklarının düşmanlığı gibi sebeplerle Hellenler pek çok kayıp vermişlerdir. (Albayrak 2013: 7-8) Bölge halkıyla yaptıkları çatışmaların ve kendilerinininkine zıt adetlerinin etkisiyle vatanlarına geri döndüklerinde Karadeniz hakkındaki izlenimlerini anlatırlarken bir hayli abartmışlardır. O kadar ki E. H. Minns'in ifade şekliyle o dönemde bir Hellen'e Karadeniz sorulacak olunursa, Karadeniz hakkında misafir sevmez denir, Karadeniz'in karanlık, tuhaf ve tehlikelerle dolu olduğu anlatılırdı. Yabancı sevmez anlamında Aksenos derlerdi. Daha sonraları Karadeniz'de kolonileşme faaliyetleri artınca, Eukseinos, yani misafir sever, lakabı takılmıştır. (Kınacı 2015: 182-184)

Diodorus⁶ da Pontos'a ayak basan her yabancıнын Yerli Pontoslular tarafından öldürülmesi sonucu Aksenos dendiğini söylemektedir. (1967: 471) Eukseinos isminin ise bizzat Herakles tarafından verildiğini de anlatmaktadır. (1967: 393)

Mariandyner:

Mariandyner, Bthynialılar⁷ doğusunda, Kaukonlar⁸ın batısında kalmaktaydılar. Kaukonlar da Parthenios Nehri⁸ etrafında kurulmuşlardır. (Işık 2008: 177-178) Bu yüzden Mariandyner'in sınırı Bthynia'dan Parthenios Nehri'ne kadardır denilebilir. Ancak Kaukonlar⁸ın da Mariandyner'le aynı kavim olması durumu söz konusudur ve Kaukonlar⁸ın ülkesi de Leukosyria'ya⁹ kadar uzanmaktadır. (Işık 2008: 178) Birleştirmek gerekirse, Kaukonlar Mariandyner'le aynı kavim olarak varsayılırsa Mariandyner ülkesi, Bthynia sınırından başlayarak Leukosyria'ya kadar uzanmaktadır.

Strabon'a göre Heraklia, Mariandyner'in ülkesinde bulunmaktadır ve Miletoslular tarafından kurulmuştur. Mariandyner'in kim oldukları ve anavatanları hakkında bir şey bilinmediğini söylemektedir. Bthynler'e benzediklerini; ancak Bithyn olmadıklarını, Thrak olma ihtimallerinin yüksek olduğunu belirtmektedir. Strabon'a göre Maryandyner, Miletoslular tarafından heilotes¹⁰ olmaya zorlanmışlardır. (2015: 16) Strabon'un Heraklia'nın Miletos kolonisi olduğunu söylemesi yanlıştır, Tanagra kolonisi olarak kurulmuştur. (Can 2015: 386-387)

Ksenophon, Mariandynerialılar hakkında, Hellenler'in yürüyüş esnasında Parthenios nehrini geçtiklerini, ardından da Mariandynerialılar⁸ın bölgesinin yanındaki Heraklia'ya vardıklarını anlatmaktadır. (2011: 453)

Makronlar:

Makronlar olarak anılan kavim de yörenin diğer otokton halkları gibi Perslerin on dokuzuncu satraplığına bağlı bulunmakta ve Trapezus'un güney batı kesiminde ikâmet

⁶ M.Ö. 90- M.Ö. 30 arasında yaşamış Sicilya doğumlu bir tarihçi

⁷ Günümüzün Kocaeli, Sakarya, Bolu, Bursa illeri ile İstanbul'un Anadolu yakası

⁸ Bartın Çayı

⁹ Kilikia-Kapadokia sınırı

¹⁰ Toprak kölesi

etmekteydi. (Kınacı 2015: 35) Makronlar muhtemelen bu günkü Abhazların kökenlerini oluşturan halklardan biridir. (Hewitt 1992: 5) Bu kavmin insanları sorgun ağacından yapılmış kalkanlar ve mızraklar kullanmaktaydı ve kıldan yapılmış elbiseler giyerek ve çocuklarını sünet ettirirlerdi. Plinius ise Makronların yaşadığı coğrafyada Makrokephaloi (Büyük Kafalılar) adlı vahşi bir halktan bahsetmiştir. Çeşitli kaynaklarda Makronlar'ın ve Makrokephaloi'nin aynı halk olduğu belirtilir. (Kınacı 2015: 215)

Strabon, Makronlar'ın Sanlar olduklarını ileri sürmektedir. (2015: 28) Arrianus ise Drillai kavminin Sanlar olduğunu ileri sürmektedir. (2015: 84) Pillinius da hem Makrokephaloi halkından bahsetmiş, hem de Pontos'da yaşayan Sannilerin Roma'ya vergi olarak balmumu verdiğini ifade etmiştir yani bu üç kaynağa bakacak olursak, Strabon'un dediği gibi Makronlar'ın Sanlar olması iddiası Pillinius ve Ksenophon tarafından da desteklenmemektedir. Çünkü Pillinius da Sanniler'i ve Makronlar'ı ayrı ayrı incelemiştir.

Ksenophon'un anlatısına göre, Hellenler Makronya'ya girdiklerinde Makronlar hasır kalkan ve mızrak, üzerilerindeyse tüylü tunikler taşıyarak Hellenlerin karşısına dizilmişlerdir. Derken ana yurdunun Makronya olduğunu söyleyen Atinada kölelik yapmış birisi tercümanlık yaparak anlaşmalarını sağlamıştır. Antlaşma sonunda Makronlar ve Hellenler birbirlerine kendi mızraklarından birer tane vermişlerdir ve Makronlar bunun bir sadakat yemini olduğunu söylemişlerdir. (2011: 339-341) Burada, "*Tercümanın, Makronlar'la iletişimi kurarken diğer Kartvel Lehçelerini oldukça az kullandığı çok açıktır.*" (Putkaradze 2005: 422-423) Ksenophon Makronların Hellenler'e pazar kurduğundan da bahsetmektedir. (2011: 341)

Pseudo-Skylax'a göre, Phasis'den¹¹ sonra güney batıya doğru sayarken, Bekhiri adıyla anılan Hellen koloni kentinin ardından Makrokephali kabilesi¹², Psoron limanı¹³ ve Trapezous gelir. (Zehiroğlu 2000: 34-35)

Mosynekler, Heptakometler:

Mossynoikoslular, Kotyora'nın (Ordu) ve Kerasos'un (Bu günkü Giresun) üzerindeki dağlardan Philokalaia bögesine (Görece) kadar uzanan Paryadres dağlarında (Pontos'un doğusunda bir dağ) yaşamaktalardı. Bu kavme aynı zamanda Mossynekler de denilmekteydi. (2015: 125-130) Gürcüler'in de ataları olan Kartveller ile aynı kökten gelmektedirler.. (Putkaradze 2005: 422-423) Gürcüler efsanevi ataları Kartlos'a dayanarak Gürcistana Kartveller'in yurdu anlamında Sakartvelo demektedirler. (Çoğ 2017: 39-40)

Strabon'a göre; bu dağlarda¹⁴ yaşayan kabilelerin çoğunun vahşi olduğu; ancak Heptakometler'in daha da vahşi oldukları söylenmektedir. Bu halk ağaçlarda ve seyyar ahşap kulelerde yaşamaktadır. Bu kulelere Mosyn dendiği için de bu halka Mosynekler de denmektedir. Vahşi hayvan eti ve ceviz yiyerek yaşamaktadırlar. Kulelerinden atlayarak yolculara saldırmaktaydılar. Pompeius'un ordusu dağlık ülkeden geçerken 3 Roma bölüğünü imha etmişlerdir. Ağaç sürgünlerinden elde edilen deli balı kaselerle yol üzerinde bırakmışlar, bunu yiyen askerler bilinçlerini kaybedince saldırmışlardır. Bu insanların bir kısmına da Byzeres denmekteydi. (2015: 29)

Ksenophon'a göre; Mossyn kavmi sarmaşık yaprakları biçiminde öküz derisinden kaplı kalkanlar kullanan, dokuz ayak boyunda bir ucunda demir mızrak, diğer ucunda topuz olan

¹¹ Bu günkü Gürcistan'ın Poti Şehri

¹² Makronlar, büyük kafalılar

¹³ Bu günkü Kara Dere

¹⁴ Paryadres Dağları'nı kast ediyor olmalı

kargılar kullanan, kalın ve sık dokunmuş tunikler ve deriden yapılmış ortasında sorguçlu miğferler giyen, demir baltalar taşıyan insanlardır. Ekmek dolu ambarların babadan oğula geçtiğinden bahsetmektedir. Hellenler bir Mossynoikos kalesini zabt etmiş, kalede ikamet eden insanlar da teslim olmak yerine surlardan atlamayı tercih etmişlerdir, kadın erkek çocuk pek çok kişi hayatlarını kaybetmiştir. Kalede, yunus balığı eti, ceviz ve şarap ele geçirdiklerinden bahsetmiştir. Bu halkın adetlerinin Hellenler'e göre garip geldiğini de anlatmaktadır. Yalnızken topluluk içindeymiş gibi davranırlar; kendi kendilerine konuşur, gülerler. Savaş sırasında içlerinden bir kişi şarkı söylemeye başlamış, diğerleri de eşlik etmişlerdir. Mossynekler'in birbirleriyle bir kale için mücadele ettikleri, bu kaleyi alanların diğer Mossynler'e hakimiyet kurduğunu da anlatmaktadır. (2011: 375-387)

Herodotos ise Mossynoikoi kavimlerinin savaşta ahşap başlıklar taktıklarını, kalkanlarının küçük olduğunu, kullandıkları mızrakların kısa saplı olup, mızrak uçlarının ise uzun ve sivri olduğunu belirtmektedir. (Kınacı 2015: 214) Herodotos ile Ksenophon'un tabirleri birbirine uymamaktadır.

Pseudo Skylax'a göre, Mossynoikoi kavmi, Makrokephaloi'den (Makronlar) sonra gelmektedir ve bu insanlar dağlarda yaşamaktadırlar. Mossynoikoiler'den sonra da Tibarenoi halkı ve sonrasında da Khalybesler gelmektedir. (2012: 249)

Khaldai, Khalybes:

Khalybes kavmi, Küçük Armenia'nın doğusundan itibaren, Paryadres dağ silsilesi dahil Kerasos ve Kotyora kentlerini de kapsayarak Themiskyra yöresine kadar uzanan bölgede bulunmaktaydı. En büyük geçim kaynakları madencilikti. Demiri işlemekle ün salmışlardır. İşledikleri demir, deniz aşırı coğrafyalara ihraç edilmiştir. O kadar ki demir daha sonra 'Khalyps' olarak anılmıştır. (Kınacı 2015: 213-214)

Strabon'a göre, Khaldai halkına eskiden Khalybes denmekteydi; (2015: 47) ancak Ksenophon hem Khaldaiyalı hem de Khalybialı isimlerinden ayrı ayrı bahsetmektedir. Ksenophon; Khaldaiyalıların bağımsız ve cesur insanlar olduklarını ve hasır mızrak kullandıklarını (2011: 285) ve Khaldaiyalıların erzak bulma mecburiyeti sebebiyle kendilerine düşman ettiklerini anlatmışken, (2011: 393) Khalybialıların hakkında ise Batı Armenia valisi Tribazos'un yanında paralı asker olarak bulduklarından bahsetmiştir. (2011: 303) Buna ek olarak Khalybialılar hakkında; "*Bu khalybialılar topraklarından geçtikleri en babayığit kabileydi ve göğüs göğüse çarpışıyorlardı*" (2011: 333) demiş ve kasıklarına kadar püskülden ziyade sık örülmüş urganlar ve keten göğüs zırhları, baldırlıklar ve miğferler giydiklerinden ve Lakanoia palasına benzer bir kılıç kullandıklarından bahsetmiştir. (2011: 333)

Strabon; bu halkın¹⁵, Pharnakia'nın¹⁶ karşısında yerleştiklerinden, demircilik yaptıklarından, palamut ve yunus avladıklarından, yunus yağını pek çok amaç için kullandıklarından bahsetmektedir. (2015: 29-30) Khaldai kavminin bir süre Armania'ya egemen olan krallar tarafından egemenlik altına alındığından ve bir dönem bir kadın yönetici olan Pythodoris tarafından yönetildiğini anlatmaktadır. (2015: 39-41)

Khaldaiyalılar, Mossynoikoslular'ın egemenlikleri altında da kalmışlardır. Rhodoslu Apollonios ise Khalybes halkını anlatırken çok sefil olduklarından bahsetmektedir. (Kınacı 2015: 213-214)

¹⁵ Strabon'un Khaldai yani Khalybes dediği insanlar.

¹⁶ Kerasos kentinin yerine kurulan kent

Khalдай isminin önce Kard, oradan da Kürt ismine dönüştüğüne dair bir yorum da mevcuttur. (E. Peter 2007: 141) Ancak bu pek mümkün görünmemektedir. Gürcüler'in atalarından olan Kartveller ile aynı kökenden olmaları daha mümkün gözükmektedir. (Putkaradze 2005: 422-423)

Lazoi, Kolkhoi, Kolkhisli

Kolkhis bölgesi, Karadeniz'in doğu kısmındadır. Doğusunda Gürcistan ve kuzeyinde Kafkasya vardır. (Can 2015: 500) Kolkhis bölgesinde bronz çağından itibaren gelişmiş bir kültür mevcuttur. Özellikle daha M.Ö. 15. ve M.Ö. 8. yüzyıllarda yerel halk metal eritimi ve bunların kalıba dökülmesi konusunda oldukça ilerlemiş bulunmaktaydılar.

http://realhistoryww.com/world_history/ancient/Misc/Colchis_East_Iberia/Colchis_an_d_East_Iberia.htm (26/05/2016)

Arrianus, Kolkhoi kavminden bahsederken, onların Trapezouslular'la sınır olduklarını söylemiştir. (2005: 21) Ksenophon'un aktardığı bilgilerden de Kolkha kültürünün, antik devirde Harşit nehrinin denizle birleştiği yerden Zigana dağlarının Karadeniz'le birleştiği yere kadarki sahile hakim olduğunu anlamak mümkündür. (Zehiroğlu 2000: 32)

Mossynekler'in Roma lejyonlarına yem olarak deli balı bırakmaları gibi bir olay yine benzer coğrafyada Hellenler'in de başlarına gelmiştir. Ksenophon'un anlatısına göre; Hellenler, Kolkhis diyarında buldukları baldan dolayı, delirmiş, bayılmış, rahatsızlanmışlardır. (2011: 347) Ahmet Mican Zehiroğlu'na göre Kolkhisliler, Yunanlıları tuzağa düşürmüşler ve terk ettikleri köylerinde bol miktarda zehirli bal (deli bal) bırakarak, Yunanlıların kitle halinde komaya girmelerine neden olmuşlardı. (2000: 30) Kolkhisliler sığır yetiştirmektedirler, bunu da Hellenler'e sığır hediye etmelerinden anlayabiliriz. (Ksenophon 2011: 347)

Antik çağda Doğu Karadeniz sahilleri için kullanılan Kolhi teriminin yerini daha sonraları Lazika terimi almıştır. M.S. 6. yüzyılda Doğu Karadeniz'i gezen Bizanslı Tarihçi Agathias, bu durumu şöyle yazmıştır; "...Lazika'da yerleşik olanlar, eskiden Kolhiler olarak bilinirdi ve bu Lazlar ile Kolhiler de aynı halktır..." (Zehiroğlu 2000: 11-12) Laziler güney Kafkasya bölgesini de kapsayan Kura Aras kültürüne dahildirler. (Putkaradze 2005: 420-421) Lazlar'ın kökenlerinin Amazonlar'a dayandığı gibi bir yorum da mevcuttur. <http://unyezile.com/alybe.htm> (27/05/2016)

Arrianus Lazoiiler'den bahsetmiştir; ancak Arrianus'un Lazoi'den bahsettiği bu zamanlarda Lazoiiler hakkındaki bilgiler çok kısıtlıdır. (2005: 87) Arrianus'a göre Lazoi kavmi ve Apsilai kavmi komşudurlar; Apsilai'den sonra da Abaskoi kavmi gelmektedir. Lazoi kavminin kralı Malassas'dır. (2005: 23) Abaskoi kabilesi bu günkü Abhazya bölgesindedir. Bu bilgiler ışığında Arrianus, Lazoi kavminin bulunduğu yeri Abhazya'nın güneyine koymuş olmalıdır. Pillinius, Trapezous'dan itibaren nehrin ağzında aynı ismi taşıyan kaleye (Bu günkü Gonio Kasabası civarı) kadar olan kavimlerden birinin Heniokhi'ler olduğundan bahseder; Heniokhi kavminin hemen ötesindeyse Lazi'ler vardır. (Zehiroğlu 2000: 60) Arrianus ve Pillinius Laziler'i benzer bölgede konumlandırmışlardır. Memnon, Heraklia Pontike Tarihi adlı eserinde Pontos'un iç kısımlarında Lazoi kolonileri olduğundan bahseder. (2007: 101)

Sonuç:

Karadeniz bölgesinde bronz çağından itibaren kendi yerlilerinin kurduğu yüksek bir medeniyet mevcuttur. Bu yüksek medeniyeti kuran insanlar dışarıdan gelen insanlara, yani yabancılara, sıcak gözle bakmamışlardır. Hellenler bölgeye ilk geldiklerinde, Karadeniz'in

yerli halkıyla mücadele etmek durumunda kalmıştır. Hatta anlıyoruz ki Karadeniz'in yerli halkı Hellenler'in karşısında durmuştur. Çünkü Karadenize Akseios yani yabancı sevmez sıfatını Hellenler vermişlerdir. Ancak zamanla karadenize yerleşen Hellenler, Karadeniz'i de hellasın, yani kendi yurtlarının bir parçası saymış, Eukseios, misavirperver, sıfatını daha uygun görmüşlerdir.

Karadeniz'de batıdan doğuya doğru Mariandyner, Mosynekler, Makronlar, Khalybialılar ve Lazoiler bulunur. Kıyı kesimlerinde de Hellen kolonileri bulunmuştur. Bu halklar, Hellen, Pers, Roma gibi medeniyetlerin hakimiyetinde kaldıkları süre içinde dahi kimliklerini muhafaza etmişlerdir.

Bu halklardan, Khalybialılar için Strabon her ne kadar eskiden Khaldai adı ile anıldıklarını belirtse de Ksenophon hem Khalybialılar'ı hem de Khaldaiialılar'ı ayrı ayrı incelemiştir. Ksenophon'un Strabon'dan önce yaşadığı da göz önüne alınırsa Strabon'un bu konudaki görüşünün de gözden geçirilmesi gerekir. Galatyalılar ise Trokmiler, Tolistoboglar ve Tektosaglar olarak 3 ayrı kabileden oluşurlardı. Trokmiler'in Ankyra, Tolistoboglar'ın Tabia ve Tektosaglar'ın Pessinus kentlerini kurduklarına dair bilgiler mevcuttur. Önceleri Kolkhis olarak bilinen bölge daha sonraları Lazika olarak anılmaya başlamıştır. Lazoiler hakkındaki en eski bilgi verenlerden biri de Arrianus'dur. Krallarından ve bölgelerinden bahsetmiştir. Mosynekler ağaçtan kulelerde yaşayan ve yabancılara her an saldırıya hazır olan bir halk olarak göze çarpmaktadırlar. Ayrıca kendi aralarında da bir kale için savaşmaktadırlar; hangi kabile bu kaleyi ele geçirirse, diğerlerine üstünlük kurardı. Strabon, Makronlar'ın Sanlar olduklarını öne sürmüştür; ancak Arrianus Drillai kavminin Makronlar olduğunu ileri sürerken Pinnius da Makronlar ve Sanlar'dan ayrı ayrı bahsetmiştir. Bu durumda Strabon'un iddiasına tam olarak inanmak mümkün gözükmemektedir. Mariandyner, haklarındaki bilgiler kısıtlı olan, Karadeniz'in batı kesiminde yaşamış olan bir kavimdir.

Sonuç olarak bu çalışmada, antik devirlerde Karadeniz bölgesinde yaşayan halklardan yukarıda bahsettiklerimiz hakkında, bilgilerimiz ne kadar kısıtlı da olsa, mevcut bilgileri olabildiğince bir araya toplayarak, toplanan bilgilerin değerlendirilmesine uğraşılmıştır.

KAYNAKÇA:

ALBAYRAK Mücella (2013). *Hellenizm Tarihi Semineri*, İstanbul

Arriani Periplus Ponti Euxini, "Arrianus'un Karadeniz Seyahati", çev., Murat Arslan. İstanbul: Odin Yayıncılık, 2005

BATTEY-PRATT E. Peter (2007). *The Origin Of The Gods*, Trafford Publishing

CAN Alper, *Antik Çağ Sözlüğü*, İstanbul: Sentez Yayıncılık, 2015

ÇOĞ Mehmet, "Gürcüler Arasında İslamiyet'in Yayılması", Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7:2 (2007), 39-54, (Erişim 27.05.2016)

Diodorus (1967). "Diodorus of Sicily", çev., C. H. Oldfather, Harvard University Press, London

HEWITT, B. G. (1992). "The valid and non-valid application of etymology to history", *SOAS Working Papers in Linguistics*, 2

İŞİK Adem (2008). "Karadeniz Bölgesinde Eski Çağ Halkları", *The Journal of SAU Education Faculty*, 16, 177-183 (Erişim 25.05.2016)

KINACI Mesut, "Antikçağ'da Pontos Bölgesinin Tarihsel Coğrafyası", CEDRUS

The Journal of MCRI, 3 (Haziran 2015), 181-229 (Erişim 20.05.2016)

KSENEPHON, “Anabasis Onbinlerin Dönüşü”, çev. Oğuz Karlıgaş, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2011

MEMNON, “Herakleia Pontike Tarihi”, çev., Murat Arslan, İstanbul: Odin Yayıncılık, 2007.

MİSTEPE M. Ufuk, “Homeros’un Alybe’si Ünye”, Erişim: 27 Mayıs, 2016, <http://unyezile.com/alybe.htm>.

ÖKSÜZ Melek (2005). “Kuruluşundan 19. Yüzyıla Kadar Trabzon Tarihine Kısa Bir Bakış I”, *Karadeniz Araştırmaları*, 5.5: 11-25.

Pseudo-Skylaks, “Periplous”, çev., Murat Arslan. *Mediterranean Journal of Humanities*, 2 (2012), 239-257 (Erişim 13.05.2016)

PUTKARADZE Tariel (2005). “The Kartvels”, Çev: İrene Kutsia

Real History, “The Colchian Culture”, Erişim: 26 Mayıs, 2016 http://realhistoryww.com/world_history/ancient/Misc/Colchis_East_Iberia/Colchis_and_East_Iberia.htmhttp://realhistoryww.com/world_history/ancient/Misc/Colchis_East_Iberia/Colchis_and_East_Iberia.htmhttp://realhistoryww.com/world_history/ancient/Misc/Colchis_East_Iberia/Colchis_and_East_Iberia.htm

STRABON (2015). “Antik Anadolu Coğrafyası”, çev. Adnan Pekman, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları

ZEHİROĞLU Ahmet Mican (2000) “Antik Çağlarda Doğu Karadeniz”, İstanbul: Çiviyazıları

ZWİNGLE Erla (2002). “Tanrılar Diyarı Karadeniz”, *National Geographic Türkiye* (Eylül): 40-68